

Valtiovarainministeriölle Lausuntopyynnön diaarinumero VN/11304/2024

LAUSUNTOPYYNTÖ LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE
LAEIKSI VUODEN 2026 TULOVEROASTEIKOSTA SEKÄ TULOVEROLAIN JA VEROTUS-
MENETTELYSTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Säätiöt ja rahastot ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

ESITYS

Esityksen keskeisimmät ehdotukset koskevat tuloverolain lahjoitusvähennystä koskevien säännösten muuttamista siten, että vähennyskelpoisten lahjoitusten saajajoukkoa laajennettaisiin. Samalla yhtenäistettäisiin yhteisöjen ja luonnollisten henkilöiden vähennyskelpoisten lahjoitusten saajajoukko.

Vähennyskelpoisia olisivat rahalahjoitukset, jotka on tehty tiedettä tai taidetta edistävään tarkoitukseen julkista rahoitusta saavalle yliopistolle, korkeakoululle tai näiden yhteydessä olevalle yliopistorahastolle. Lisäksi vähennyskelpoisia olisivat rahalahjoitukset, jotka on tehty tiedettä, taidetta, suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttämistä, nuorisotyötä tai -toimintaa, liikuntaa, urheilua tai lasten asemaa tukevaan tai edistävään tarkoitukseen Verohallinnon nimeämälle yhdistykselle tai säätiölle.

Luonnollisten henkilöiden lahjoitusvähennys ehdotetaan muutettavaksi verosta tehtäväksi vähennykseksi. Verosta vähennettäisiin 30 prosenttia vähintään 500 euron suuruisesta vähennyskelpoisesta rahalahjoituksesta. Verosta vähennettäisiin yliopistoille ja korkeakouluille annettujen lahjoitusten perusteella enintään 50 000 euroa vuodessa ja Verohallinnon nimeämille yhdistyksille ja säätiöille annettujen lahjoitusten perusteella enintään 5 000 euroa vuodessa.

Esityksen mukaan lahjoitusvähennyksen laajentamisen tavoitteena on kannustaa yksityishenkilöitä ja yhteisöjä lisäämään lahjoituksia ja näin tehostaa järjestöjen mahdollisuuksia hankkia lisää yksityistä rahoitusta. Lahjoitusvähennyksen avulla pyritään lisäämään kohtuullisella julkisen sektorin panostuksella tieteen, taiteen, suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttämistä, nuorisotyötä tai -toimintaa, liikuntaa, urheilua tai lasten asemaa tukevaan tai edistävään tarkoitukseen annettuja lahjoituksia, jotka muutoin jäisivät ehkä kokonaan tekemättä.

Luonnollisten henkilöiden lahjoitusvähennys ehdotetaan muutettavaksi nykyisestä puhtaasta ansiotulosta tehtävästä vähennyksestä verosta tehtäväksi vähennykseksi. Muutoksen seurauksena lahjoitusvähennyksen piiriin tulisivat myös pelkästään pääomatuloja saavat henkilöt, ja vähennyksen vaikutus verojen määrään olisi sama tulotasosta riippumatta. Verosta tehtävässä vähennyksessä vähennyksen verotuottoja alentava vaikutus kohdistuisi ensisijaisesti valtion tuloveroon. Koska ei ole tarkoituksenmukaista, että verosta voisi vähentää kaikki lahjoitukset, ehdotetaan, että vähennyskelpoista olisi 30 prosenttia vähennyskelpoisista lahjoituksista ja vähennyksellä säilyisi myös alarajat.

Yhteisöjen lahjoitusvähennys säilyisi tulosta tehtävänä vähennyksenä. Myös yhteisöjen lahjoitusvähennykseen ehdotetaan säädettäväksi verovelvolliskohtainen enimmäismäärä. Lahjoitusvähennystä voisi saada yhteensä enintään 250 000 euroa, jos

lahjoitus on annettu tiedettä tai taidetta edistävään tarkoitukseen säännöksessä mainitulle yliopistolle, korkeakoululle tai näiden yhteydessä olevalle yliopistorahastolle. Vähennystä voisi saada enintään 50 000 euroa lahjoituksista, jotka olisi annettu Verohallinnon nimeämälle yhdistykselle tai säätiölle tiedettä, taidetta, suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttämistä, nuorisotyötä tai -toimintaa, liikuntaa, urheilua tai lasten asemaa tukevaan tai edistävään tarkoitukseen. Yhteisö voisi siten saada tulosta tehtävää lahjoitusvähennystä yhteensä enintään 300 000 euroa verovuodessa. Yhteisö hyötyy tulosta tehtävästä vähennyksestä yhteisöverokannan verran.

Verohallinto nimeäisi edelleen vähennyskelpoisen lahjoituksen saajat enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Nimeämismenettelyssä luovuttaisiin lahjoitusten verovapauslautakunnan lausuntomenettelystä. Koska vähennyskelpoisten lahjojen saajajoukko laajentuisi nykyisestä huomattavasti, ei lahjoitusten verovapauslautakunnan lausuntomenettely enää toimisi nykyistä vastaavalla tavalla.

Esityksessä on mainittu, että Verohallinto voisi nimetä vähennyskelpoisen lahjoituksen saajaksi rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön tai lailla erikseen perustetun julkisoikeudellisen säätiön. Nimettävällä yhdistyksellä tai säätiöllä tulisi olla voimassa oleva rahankeräyslaissa tarkoitettu rahankeräyslupa tai Ahvenanmaalla voimassa oleva rahankeräyslupa, joka on myönnetty yleishyödylliseen tarkoitukseen. Rahankeräysluvassa tulisi olla määrättyä vähintään yhdeksi varojen käyttötarkoitukseksi lahjoitusten vähennyskelpoisuuden edellytykseksi säädetty tarkoitus.

LAUSUNTO

Tausta

Säätiöt ja rahastot ry pitää esitystä tervetulleena ja tärkeänä askeleena kohti modernia, kansainvälisesti kilpailukykyistä lahjoituskulttuuria Suomessa. Haluamme lausunnotamme erityisesti:

1. Tukea esityksen yleisiä tavoitteita ja sen laajentavaa vaikutusta lahjoittamiseen.
2. Ehdottaa muutoksia rahankeräyslupavaatimukseen ja vähennyksen tekniseen toteutukseen.
3. Tuoda esiin tutkimusnäyttöä lahjoitusten hintajoustoista, jotka puoltavat kunnianhimoisempaa toteutusta.

Tuemme esitystä, koska suomalaisten henkilökohtainen varallisuus kasvaa mutta kansalaisten rahat jäävät yhä enenevästi pankkitileille eivätkä siirry yhteiseksi hyväksi. Yksityistileillä varat eivät synnytä kasvua, lisää verotuloja tai tue yhteistä hyvää. Tutkimuksista tiedetään, että verokannusteet lisäävät merkittävästi lahjoittamista. Suomessa yleishyödyllisiksi määritellyille yhteisöille lahjoitettaessa on jo kyse toiminnasta, jota valtion pitäisi muuten itse rahoittaa. Siten valtio siis säästää, kun joku lahjoittaa tällaiseen tarkoitukseen.

Ehdotamme muutamia kohtia vielä edelleen kehitettäväksi ja harkittavaksi, jotta esityksen erinomaiset tavoitteet saavutettaisiin optimaalisella tavalla.

Rahankeräyslupaa ei tule edellyttää apurahasäätiöiltä

Verohallinnon nimeämien lahjoituksensaajien joukossa on runsaasti säätiöitä, jotka eivät tee aktiivista rahankeräystoimintaa yleisölle. Apurahasäätiöt saavat lahjoituksia yksityisiltä lahjoittajilta tai yrityksiltä ilman varsinaista keräystä. Näin ollen rahankeräyslupa ei ole soveltuva eikä tarkoituksenmukainen väline tämän joukon arviointiin. Vaatimus lisäksi perusteettomasti hallinnollista taakkaa kuitenkin lisäämättä lahjoitusten läpinäkyvyyttä tai valvottavuutta. Kyseisten lahjoitusten vastaanottajat ovat samalla Suomen suurimmat ja vaikuttavimmat tieteen, taiteen, suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttämistä, nuorisotyötä tai -toimintaa, liikuntaa, urheilua ja lasten asemaa tukevat tahot.¹

Rahankeräyslupan edellyttäminen edellä mainitun tyyppisiltä toimijoilta verovähennyksen mahdollistamiseksi lahjoittajalle ei ole mitään osin perusteltua. Se tarkoittaisi, että niiden toimijoiden hallinnollista taakkaa lisätään, jotka tällä hetkellä tukevat esityksessä mainittuja tarkoituksia eniten ja vaikuttavimmin. Kyseiset pääomasäätiöt eivät välttämättä pidä yleisökeräyksiä tehokkaimpana varainhankinnan muotona, eivätkä siten edes halua tai tarvitse rahankeräyslupaa, koska eivät ole rahankeräyslain soveltamisen piirissä. Rahankeräyslupan hakeminen ja ylläpitäminen toisi pelkästään turhaa hallinnollista työtä.

Olisi syytä muuttaa esitystä niin, että Verohallinnon nimetessä hyväksyttyjä lahjoituksensaajia arvioitaisiin vain sitä, tukeeko kyseinen taho esityksessä mainittuja hyväksyttäviä tarkoituksia. Rahankeräyslainsäädännön vaikutusten ulottaminen verotuksen puolelle toimii esityksen tarkoitusten vastaisesti, eikä ole verojärjestelmän kehityksen kannalta hyvä tuoda vero-oikeudelle vieraita elementtejä verolakeihin.

Niiden rahankerääjien, jotka kohdistavat keräyksiään yleisöön, tulisi kuten nytkin hakea asianmukainen lupa toimivaltaiselta viranomaiselta. Vaatimuksen ulottaminen muille olisi täysin turha hallinnollisen taakan lisäys kyseisille säätiöille ja yhdistyksille sekä poliisihallinnolle. Voi jopa miettiä, onko kaikilla nykyisillä yhteisöillä edes edellytyksiä saada rahankeräyslupaa, jos heillä ei ole suunnitelmissa ryhtyä keräämään varoja rahankeräyslaissa tarkoitettulla tavalla. Silloin vaikutukset ovat vielä kohtuuttomammat, kun yhteisö jää kokonaan vähennysoikeusjärjestelmän ulkopuolelle syystä, joka ei ole edes rahankeräyslain kannalta ongelma.

Nykyisen menettelyn pitäisi säilyä niiden säätiöiden ja yhdistysten osalta, jotka kuten tähänkin saakka saavat lahjoituksia ilman yleisöön kohdistettuja varainkeräyksiä.

Vähennyksen suuruus ja rakenne harkittavaksi

Verovähennyksen vaikuttavuus riippuu sen rakenteesta. Esitetty 5 000 euron maksimivähennys yksityishenkilöiden veroista on kunnianhimoton, eikä juuri kannusta suurempiin lahjoituksiin – ainakaan suurituloisia, joilla annettavaa riittäisi. Verrattuna muihin Euroopan maihin vähennysten taso jää matalaksi. Lisäksi olisi syytä harkita, kohdennetaanko vähennys veroihin vai tuloihin. Monissa vertailukelpoisissa maissa (esim. Saksa, Alankomaat) vähennys tehdään tuloista, mikä tekee siitä laajemmin saatutettavan ja yksinkertaisemman hallinnoida.

¹ Selvitys säätiöiden vuoden 2023 tuen jakautumisesta, Säätiöt ja rahastot ry, <https://saatiotrahastot.fi/saatiotuki-lukuina/>.

Lahjoitusten verokannustimien tehokkuutta arvioidaan yleensä lahjoitusten hintaelastisuudella eli 1 prosentin hinnanmuutoksen (vero) aiheuttamana prosentuaalisena muutoksena lahjoituksissa. Veropolitiikan kannalta merkittävää on, onko elastisuus isompi kuin 1,0. Jos näin on, lahjoittajat lisäävät todennäköisesti lahjoituksiaan enemmän kuin verovähennyksen arvioidut veromenetykset.

Saksassa pysyvän veromuutoksen elastisuusarvioiden vaihteluväli on 0,2 pienemmillä tuloilla ja 1,6 suuremmilla tuloilla. Nimenomaan suurituloiset ovat ratkaisevassa asemassa lahjoitusvähennyksen tehokkuuden kannalta.² Keskimääräisesti painotettu eri tuloryhmittäin lahjoitusten määrällä on hieman yli 1, mikä tarkoittaa, että lahjoitusten verokannustimet ovat Saksassa tehokkaita.

On näyttöä siitä, että lahjoittajat mukauttavat lahjoituksiaan asteittain veromuutosten jälkeen uuden ”lahjoituskulttuurin” vakiintuessa: siis lisäävät kannusteen ollessa hyvä ja vähentävät, jos kannuste on huono tai olematon.

Esityksen maksimivähennysten osalta sopiikin sanonta ”jos on lusikalla annettu, ei voi kauhalla ammentaa”. Tämä kannattaa pitää mielessä, kun lakimuutoksen vaikutuksia arvioidaan myöhemmässä vaiheessa.

Ympäristötyö hyväksytyksi lahjoituskohteeksi

Nykyinen esityksessä hyväksytyjen kohteiden lista on perusteltu, mutta esitämme harkittavaksi ympäristön hyväksi tehtävän työn lisäämistä vähennyskelpoiseksi lahjoituskohteeksi vastaavasti kuten suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttäminen nykyisin. Ilmastomuutoksen ja luontokadon torjunta on välttämätön ja laajasti hyväksytty yhteiskunnallinen tavoite, jonka monet yleishyödylliset toimijat ovat ottaneet osaksi ydintehtäväänsä.

Summa summarum: Vähennysoikeuden laajennus ei saa jäädä näennäiseksi

Säätiöt ja rahastot ry kannattaa lämpimästi lahjoitusvähennyksen laajentamista ja pitää tärkeänä, että uusi järjestelmä toteutetaan hallinnollisesti kevyesti ja tehokkaasti.

Verotuksen tulisi kohdella lahjoituskohteita neutraalisti ellei ole perusteltua syytä poiketa tästä. Nyt esitetty rakenne asettaa tieteen sekä taiteen ja kulttuurin epäsuhteellisesti eri asemaan: yliopistoille tutkimusta varten tehtyjen lahjoitusten maksimivähennys on merkittävästi suurempi muihin hyväksyttyihin kohteisiin, kuten taiteeseen ja kulttuuriperintöön verrattuna. Tämä ei vastaa esityksen tavoitetta laajentaa lahjoitus-kannustimia eri yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Nykyisillä rajoilla uudistus jää taiteen ja kulttuurin osalta lähinnä kosmeettiseksi, eikä sillä saavuteta toivottuja vaikutuksia.

Ehdotuksessa toinen keskeinen asia liittyy esitettyyn rahankeräyslupamenettelyyn. Perusteita moninkertaiselle lupamenettelylle on hyvin vaikea löytää. Rahankeräyslupavakaushakeminen ja ylläpitäminen toisi täysin turhaa ja määrältään mittavaa hallinnollista työtä paitsi hakijoille, myös poliisihallinnolle: sen lupayksikkö on ollut jo pitkään ruuhkautunut ja hakemusten käsittelyaika on jo nykyisellään 5-7 kuukautta. Mikäli esitys menisi tällaisenaan läpi, lupahakemusten määrä moninkertaistuisi ja kaikkien

² Adena, Maja (2021): ”Tax-price elasticity of charitable donations – evidence from the German taxpayer panel”, In: Peter, Henry Werlen, Benno Huber, Giedre Lideikyte (Ed.): *The Routledge Handbook of Taxation and Philanthropy*, ISBN 978-1-003-13920-1, Routledge, London, pp. 232.

toimijoiden varainkeruu vaikeutuisi entisestään, samalla kun lupayksikön resursseja, henkilöstöä ja asiantuntemusta pitäisi lisätä todella merkittävästi nykyisestä.

Lopuksi voidaan siis todeta, ettei kannata turhan monimutkaisilla menettelyillä pilata sinänsä hyvän ehdotuksen potentiaalia. Oikein suunnitellun verovähennysjärjestelmän myönteinen vaikutus on, että se kasvattaa lahjoituksia huomattavasti enemmän kuin se vähentää verotuloja, ja tuo mukanaan uuden lahjoituskulttuurin, jossa yksilöt ja yhteisöt osallistuvat entistä laajemmin yhteisen hyvän rakentamiseen.

Helsingissä, 18. kesäkuuta 2025

Säätiöt ja rahastot ry – Stiftelser och fonder rf